

KULTTUURI- JA KIELIPESÄTOIMINNAN RAHOITUSPERUSTEET

Hyväksytty Saamelaiskäräjien hallituksen kokouksessa 5.6.2025

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Kulttuuri- ja kielipesätoiminta	4
2.1 Kulttuuri- ja kielipesätoiminnan lainsäädännöllinen perusta	4
3. Kulttuuri- ja kielipesätoiminnan kohderyhmä	5
4. Lasten valintaa koskevat pääasialliset kriteerit.....	6
5. Kulttuuri- ja kielipesätoiminnan valtionavustuksen myöntämiseen liittyvät ehdot ja rajoitukset	7
6. Saamea äidinkielenään puhuvat lapset kielipesässä	8
7. Kielipesä kokonaan tai osittain samoissa tiloissa suomenkielisen varhaiskasvatusryhmän kanssa	8
8. Kielipesä kokonaan tai osittain samoissa tiloissa saamea äidinkielenään puhuvien lasten ryhmän kanssa	9
9. Valtionavustuksen summan määräytyminen.....	10
10. Valtionavustuksen käyttö	10
11. Maksatus	11
12. Valtionavustuksen käyttöselvitys	12

1. Johdanto

Valtion talousarviossa on vuodesta 2011 lähtien osoitettu opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta erillinen valtionavustus saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoimintaa varten. Valtionavustuksen saajana on Saamelaiskäräjät, joka jakaa valtionavustuksen kielipesätoiminnan järjestäjille. Päätökset valtionavustuksen jakamisesta tekee Saamen kielineuvosto. Valtionavustuksen jakamista ohjaavat Saamelaiskäräjien kulttuuri- ja kielipesätoiminnan rahoitusperusteet.

Vuoteen 2022 saakka valtionavustusta maksettiin rahoitusperusteiden mukaisesti 85% kokonaiskustannuksista ja toiminnan järjestäjän rahoitusosuus toiminnan kokonaiskustannuksista oli 15%. Vuodelle 2023 valtionavustusta jaettiin Saamen kielineuvoston päätöksellä valtionavustuksen vähäisemmän määrän vuoksi 70% kokonaiskustannuksista, ja kunnan rahoitusosuus nousi 30%. Vuosille 2024 ja 2025 Saamelaiskäräjien hallitus on päättänyt jakaa valtionavustusta ryhmän lapsimäärän mukaisesti, koska kuntien kanssa yhteistyössä on todettu, että kuluperustainen valtionavustuksen jakaminen luo epätasa-arvoisen tilanteen kuntien välille. Kuluperusteinen valtionavustuksen jakaminen mahdollisti myös sen, että toimintaa budjetoitiin eri tavalla eri kunnissa.

Vuonna 2024 Saamelaiskäräjien kielineuvosto on päättänyt, että kulttuuri- ja kielipesätoiminnan rahoitusperusteet uudistetaan vastaamaan valtionavustuksen nykyistä tasoa sekä kulttuuri- ja kielipesätoiminnan nykyisiä tarpeita, ja uudistus on kirjattu myös Saamelaiskäräjien vaalikauden 2024-2027 toimintaohjelmaan. Uudistuksen tavoitteena on, että valtionavustus jakautuu yhdenvertaisesti, huomioiden erilaiset toimintaympäristöt sekä jokaisen kieliryhmän tarpeet. Kuntien toiveesta Saamelaiskäräjät on laatinut uudistuksen yhteydessä myös lyhyen vanhemmille suunnatun oppaan saamelaiseen varhaiskasvatukseen hakeutumisesta.

Uudistusta on valmisteltu kulttuuri- ja kielipesätoiminnan ohjausryhmän sekä Saamen kielineuvoston lähetekeskustelujen pohjalta. Lisäksi valmistelua tehtiin Saamen kielineuvoston päätöksellä koostetussa työryhmässä, johon kutsuttiin Aluehallintoviraston sekä Inarin kunnan edustajat. Rahoitusperusteet käsiteltiin kuntien ja Saamelaiskäräjien yhteistyökokouksessa, jonka yhteydessä kunnilla oli mahdollista antaa myös kirjalliset kommentit uudistuksesta.

Saamen kielineuvosto on käsitellyt uudistetut rahoitusperusteet ja Saamelaiskäräjien hallitus on hyväksynyt rahoitusperusteet kokouksessaan 5.6.2025. Rahoitusperusteet ovat voimassa vuoden 2026 valtionavustuksia hakiessa. Mikäli rahoitusperusteet muuttavat kunnan jo myönnettyjä 2025-2026 toimintakauden varhaiskasvatusryhmiä, kunta voi pyytää siirtymäajan Saamelaiskäräjiltä 31.7.2026 saakka.

2. Kulttuuri- ja kielipesätoiminta

Kielipesämenetelmä on pienille lapsille suunnattu kielen elvytysmenetelmä, jolla vähemmistökieli voidaan siirtää lapsille luonnolliseksi kieleksi kodin ulkopuolella. Kielipesä-termi on suomennettu maorin kielen sanasta Kohanga Reo (engl. language nest). Ensimmäinen maorinkielinen kielipesä avattiin vuonna 1982. Kielipesämenetelmä kehiteltiin vielä suhteellisen elinvoimaisen vähemmistökielen vahvistamiseksi. Maorien kielipesämenetelmän tavoitteena on ollut kasvattaa uusi maoria puhuva kielisukupolvi tarjoamalla kodin ulkopuolista kokopäiväistä varhaiskasvatusta alle kouluikäisille. Kohanga Reo-menetelmässä painotetaan myös vahvasti kulttuurin siirtämistä. Kielipesälasten vanhemmille korostetaan perheiden sitoutumista kieliyhteisöön sekä kodin merkitystä maorinkielisenä kasvattajana. Suomessa kulttuuri- ja kielipesätoiminnalla tarkoitetaan lähtökohtaisesti saamelaiden perheiden lapsille suunnattua varhaiskasvatusta, jossa lapsille puhutaan alusta saakka tiettyä saamen kieltä ja jossa toiminta pohjautuu saamelaiseen pedagogiikkaan. Toiminnan vahvana painopisteenä on maorien tavoin kielen elvyttämisen lisäksi kulttuurin siirtäminen uudelle sukupolvelle.

Suomessa järjestetään kulttuuri- ja kielipesätoimintaa pohjois-, koltan- ja inarinsaameksi. Vuonna 2025 kielipesäryhmiä on Suomessa viidessä kunnassa (Utsjoki, Inari, Sodankylä, Rovaniemi, Oulu) ja ryhmiä on yhteensä 12, joista 2 koltansaamenkielistä, 3 inarinsaamenkielistä ja 7 pohjoissaamenkielistä. Kielipesätoiminta järjestetään osana kuntien varhaiskasvatusta.

2.1 Kulttuuri- ja kielipesätoiminnan lainsäädännöllinen perusta

Kulttuuri- ja kielipesätoimintaa ei tunnisteta varhaiskasvatuslaissa, mutta silloin kun saamelaiden kulttuuri- ja kielipesätoimintaa toteutetaan osana kunnissa järjestettävää varhaiskasvatusta, sitä koskee sama sääntely kuin muutakin varhaiskasvatusta. Jos toimintaa järjestetään kunnan varhaiskasvatusjärjestelmän ulkopuolella, sillä ei ole vastaavaa säädösperustaa. Toisin kuin muuta varhaiskasvatusta, kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää varhaiskasvatusta nimenomaisesti kielipesämuotoisena. Kunnissa kielipesätoiminta järjestetään tosiasiallisesti osana muuta varhaiskasvatusta. (OKM julkaisuja 2021:25)

Varhaiskasvatuslain 8 §:n mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä tai saamen kielilain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla saamen kielellä.

Suomessa saamelaisille alkuperäiskansana on perustuslain (731/1999) 17.3 §:ssä turvattu oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Säännös velvoittaa kielellisten oikeuksien toteuttamiseen koko Suomessa. Perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisille on myös vahvistettu kotiseutualueellaan kulttuuri-itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään.

Saamelaiden kotiseutualueeseen kuuluvat Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa sekä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alue. Saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 5

§:n mukaan saamelaiseen kulttuuri-itsehallintoon ja Saamelaiskäräjien tehtäviin kuuluu nimenomaan hoitaa saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat.

Saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n 5 ja 6 kohtien mukaan viranomaisen tulee neuvotella Saamelaiskäräjien kanssa suunniteltaessa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevia toimenpiteitä, jotka koskevat mm. saamenkielistä ja saamen kielen opetusta tai muita saamelaisten kieleen ja kulttuuriin vaikuttavia asioita. Tämä neuvotteluelvoite koskee myös saamelaisten kielipesätoimintaa.

3. Kulttuuri- ja kielipesätoiminnan kohderyhmä

Kulttuuri- ja kielipesätoiminnan ensisijaisena kohderyhmänä ovat ne saamelaislapset, jotka eivät kielenvaihdoksen vuoksi puhu saamea äidinkielenään. Saamelaiskäräjät on täysimääräisessä taloudellisessa vastuussa opetus- ja kulttuuriministeriölle kulttuuri- ja kielipesätoiminnan valtionavustuksen käytöstä, ja valtionavustuksella ei voida rahoittaa saamea äidinkielenään puhuvien lasten varhaiskasvatusta, vaan tämä on kunnan lakisääteinen tehtävä.

On huomioitava, että väestötietojärjestelmän merkinnät eivät ole yksistään luotettava lähde saamen kielten kohdalla, sillä väestötietojärjestelmään voi merkitä vain yhden äidinkielen. Lapsen äidinkieleksi voi merkitä väestötietojärjestelmään saamen, vaikka perheen kotikieli olisi jokin muu kieli ja vastaavasti väestötietojärjestelmässä voi äidinkieleksi olla merkittynä jokin muu kieli, vaikka yhtenä kotikielenä olisikin saame.

Näin ollen on olennaista, että toiminnan järjestäjä selvittää ennen kielipesäpaikan myöntämistä, mitä kieltä/kieliä perheen kotikielenä/kielinä käytetään. Kielipesäpaikka voidaan myöntää, mikäli perheen kanssa käydyssä keskustelussa käy ilmi, että lapsen vanhempi tai vanhemmat eivät puhu säännöllisesti lapselle kotona saamea, vaikka väestötietojärjestelmään olisi merkitty lapsen äidinkieleksi saame. Vastaavasti mikäli lapsen perheen kanssa käydyssä keskustelussa perheen ilmoituksen perusteella käytetään saamea kotikielenä, lasta ei voida laskea lapsiryhmään kulttuuri- ja kielipesätoiminnan valtionavustusta hakiessa, vaikka väestötietojärjestelmän merkinnän mukaan lapsen äidinkieli olisi jokin muu kieli.

Varhaiskasvatuslain yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkennetaan, että käytännössä lapsen oikeudesta saada varhaiskasvatusta äidinkielellään päättävät lapsen vanhemmat tai muut huoltajat. Oikeusministeriön selvityksessä Usean kielen merkitseminen väestötietojärjestelmään (OM 2020:8) todetaan seuraavasti:

Apulaisoikeusasiamies on todennut, että vaikka väestötietojärjestelmään äidinkieleksi merkitty tieto antaa vahvan viitteen henkilön äidinkielestä, ei tietoa voida yksinään pitää ratkaisevana harkittaessa oikeutta varhaiskasvatukseen ja sen järjestämistapaan. Olennaista olisi, että lapsen kielellisistä ja kulttuurillisista oikeuksista ja lapsen huoltajien

toiveista keskusteltaisiin varhaiskasvatuspaikkaa haettaessa ja lapselle pyritäisiin löytämään lapsen edun mukainen ja lapsen kielellisiä tarpeita vastaava palvelu yhteisymmärryksessä huoltajien kanssa.

Edellä mainitun ratkaisun taustalla on mm. Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puitesopimuksen neuvoa-antavan komitean lausunnot, joiden mukaan pääsy saamenkieliseen esiopetukseen ei saa olla riippuvainen väestörekisterimerkinnästä. Vaikka monet saamelaiset ovat tosiasiallisesti kaksikielisiä, yksittäinen ihminen voi väestörekisterissä ilmoittaa äidinkielenkseen vain yhden kielen. Tämän vuoksi väestörekisteritietoja ei pitäisi käyttää kriteereinä saamenkieliseen esiopetukseen tai varhaiskasvatukseen pääsulle.

Kun lapselle haetaan paikkaa kielipesästä, tulee ennen paikan myöntämistä käydä perheen kanssa keskustelu, jossa tulee käydä ilmi ainakin seuraavat asiat:

- Miksi lapselle haetaan kielipesäpaikkaa
- Perheen kotikieli/kotikielet ja muu kieliympäristö
- Onko perhe valmis sitoutumaan kielenelvytykseen, ja onko tavoitteena siirtyä myös saamenkieliseen esi- ja perusopetukseen niillä paikkakunnilla, kun se on mahdollista.

Jokaisella toiminnan järjestäjällä on käytössään sama keskustelulomake. Keskustelun voi käydä vanhempien kanssa esimerkiksi varhaiskasvatusjohtaja, palveluohjaaja, kielipesän tai päiväkodin johtaja tai kielipesän varhaiskasvatuksen opettaja. Keskustelussa voi olla tarvittaessa mukana myös kielipesäohjaaja, jonka tehtäviin kuuluu Saamelaiskäräjien työjärjestyksen mukaan vanhempien tukeminen ja ohjaus kielenelvytykseen liittyvissä asioissa, tai kieliturvasihteri, jonka tehtäviin kuuluu Saamelaiskäräjien työjärjestyksen mukaan valvoa saamen kielilain toteutumista. Keskustelu tulee käydä perusoikeusmyönteisessä hengessä. Tavoitteena on, että saamelaiseen varhaiskasvatukseen hakeutuvat perheet saavat omaa kielitilannetta ja tarpeita vastaavaa varhaiskasvatusta.

4. Lasten valintaa koskevat pääasialliset kriteerit

Kulttuuri- ja kielipesätoimintaan varhaiskasvatuspaikkoja myöntäessä sovelletaan seuraavia kriteereitä alla mainitussa järjestyksessä.

1. Saamelaisuus: Kulttuuri- ja kielipesätoiminnan ensisijainen kohderyhmä on ne saamelaislapset, jotka eivät kielenvaihdoksen vuoksi puhu saamea äidinkielenään. Ryhmään voidaan sijoittaa varhaiskasvatukseen myös muita kuin saamelaislapsia, mikäli ryhmässä on tilaa ja perhe täyttää muut hakeutumiseen liittyvät kriteerit.

Saamea äidinkielenään puhuvien lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä kielipesässä on omat linjaukset, jotka on avattu kappaleessa 6.

2. Lapsen ikä: Kielenoppimisen kannalta on toivottavaa, että lapsi aloittaa kielipesässä viimeistään noin 3-vuotiaana, kuitenkin heti, kun lapselle haetaan varhaiskasvatuspaikkaa. Kielipesä voidaan kuitenkin perustellusta syystä aloittaa vielä 4-vuotiaana. Tällaisia perusteltuja syitä voivat olla esimerkiksi pitkä jonotusaika kielipesään tai muutto paikkakunnalle, missä on kielipesä, tai sisarusten aloittaminen kielipesässä samanaikaisesti.

3. Varhaiskasvatuksen tarve: Lapsen saamen kielen oppimisen kannalta hoidon tarve kielipesässä tulisi olla vähintään 25h/viikko. Tästä tuntimäärästä voidaan vain perustellusta syystä poiketa. Tällaisia perusteltuja syitä voivat olla esimerkiksi väliaikainen ratkaisu vanhemman ollessa kotona tai kielipesän lisäksi muu vahva kieliympäristö ja mahdollisuus kuulla ja puhua saamea säännöllisesti lähipiirissä.

4. Sitoutuminen kielipesätoimintaan: Kielipesätoimintaan tulee aina sitoutua pitkäaikaisesti. Tavoitteena on, että lapsi siirtyy saamenkieliseen esi- ja perusopetukseen aina, kun se on paikkakunnalla mahdollista. Kielipesätoimintaan osallistuvien lasten vanhempia kannustetaan myös itse opiskelemaan ja käyttämään kieltä.

Kielipesässä voidaan järjestää tilapäistä varhaiskasvatusta vain erityisen perustellusta syystä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi saamelaisessa varhaiskasvatuksessa jo mukana olevan perheen lyhytaikainen asuminen toisella paikkakunnalla.

5. Kulttuuri- ja kielipesätoiminnan valtionavustuksen myöntämiseen liittyvät ehdot ja rajoitukset

Kulttuuri- ja kielipesätoimintaan voidaan hakea valtionavustusta, mikäli toiminta täyttää seuraavat ehdot:

- Toiminta on kokonaan saamenkielistä
- Toiminta perustuu saamelaiseen pedagogiikkaan
- Kielipesällä on omat, selkeästi rajatut tilat samoissa tiloissa toimivan suomenkielisen varhaiskasvatusyksikön kanssa
- Avustuksen hakija on toimittanut edellisen vuoden valtionavustukseen liittyen tiliselvitykset ja muut vaadittavat dokumentit asiallisesti ja määräaikaan mennessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa vuosittain kulttuuri- ja kielipesätoiminnan turvaamiseksi tarkoitetun valtionavustuksen. Toiminnan järjestäjät hakevat valtionavustusta sähköisesti Visma Sign-järjestelmän kautta elokuussa. Saamelaiskäräjien valtionavustuksesta vastaava virkamies toimittaa hakemuksen eteenpäin opetus- ja kulttuuriministeriölle valtionavustuksen määrän varmistuttua vuoden loppuun mennessä, kun valtionavustuksen hakeminen on hallinnollisesti mahdollista. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtionavustuksen Saamelaiskäräjille, ja Saamelaiskäräjien työjärjestyksen mukaisesti Saamen kielineuvosto päättää valtionavustuksen myöntämisestä. Saamen kielineuvoston päätöksiin ei ole valitusoikeutta. Saamen kielineuvoston päätösten jälkeen toiminnan järjestäjä ja Saamelaiskäräjät allekirjoittavat sopimuksen toiminnan järjestämisestä.

Saamelaiskäräjillä on valtionavustuksen saajana täysimääräinen vastuu valtionavustuksen käytöstä. Saamelaiskäräjillä valtionavustuksen hallinnoinnista vastaava virkamies on työjärjestyksen mukaisesti kielipesäohjaaja, jolla on edelleen Saamelaiskäräjien työjärjestyksen mukaan velvollisuus valvoa valtionavustuksen käyttöä. Kielipesäohjaaja pitää säännöllisesti yhteyttä toiminnan järjestäjiin, ja osana valtionavustuksen käytön valvontaa toteutetaan myös jokaisen toiminnan järjestäjän kanssa puolivuotiskokoukset kesäkuussa. Lisäksi toiminnan järjestäjillä on sopimuksen mukaan velvollisuus ilmoittaa, mikäli toiminta ei toteudu hakemuksessa mainitussa laajuudessa.

Mikäli toiminnan järjestäjä poikkeaa rahoitusperusteissa tai Saamen kielineuvoston päätöksessä luetelluista ehdoista tai Saamelaiskäräjien ja toiminnan järjestäjän välisestä sopimuksesta, Saamelaiskäräjillä on oikeus takaisinperiä valtionavustus tai sen osa Saamen kielineuvoston päätöksellä.

6. Saamea äidinkielenään puhuvat lapset kielipesässä

Jos saamea äidinkielenään puhuvia lapsia sijoitetaan varhaiskasvatukseen kielipesäryhmään, valtionavustusta haetaan vain niiden lasten lukumäärän perusteella, joiden äidinkieli ei ole saame. Vastaavasti saamea äidinkielenään puhuville lapsille tarkoitettuun ryhmään ei voi hakea kielipesätoiminnan turvaamiseen tarkoitettua valtionavustusta. Saamea äidinkielenään puhuvan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisestä kielipesässä tulee aina keskustella vanhempien kanssa. Toiminnan järjestäjän tulee myös vuosittain arvioida saamelaisen varhaiskasvatuksen kokonaistilannetta kunnassa.

Toiminnan tulee tarjota vanhemmille ajantasaista tietoa saamenkielisten lasten oikeuksista ja mahdollisuuksista saamenkieliseen varhaiskasvatukseen. Ihanteellisinta on, mikäli varhaiskasvatuspaikkojen hakulomakkeessa on mahdollista ilmaista, että lapsella on lakiin perustuva oikeus saamenkieliseen varhaiskasvatuspaikkaan.

7. Kielipesä kokonaan tai osittain samoissa tiloissa suomenkielisen varhaiskasvatusryhmän kanssa

Mikäli kielipesä toimii suomenkielisen varhaiskasvatusyksikön kanssa kokonaan tai osittain samoissa tiloissa, noudatetaan seuraavia linjauksia:

- Valtionavustusta hakiessa tulee osoittaa erillisellä kielisuunnitelmalla, millaisilla ratkaisuilla saamenkielinen kieliympäristö on turvattu
- Kielipesätyöntekijän työajan tulee olla selvästi kohdennettua kielipesäryhmän kanssa työskentelyyn
- Molemmille ryhmille tulee taata riittävät resurssit eikä saamenkielinen työntekijä voi toimia suomenkielisen ryhmän resurssina säännöllisesti
- Yhteiselle toiminnalle tulee aina olla hyvä peruste (esim. retket, juhlat). Päivittäisessä toiminnassa ulkoilu tai esimerkiksi ohjatut liikuntahetket voidaan toteuttaa yhdessä,

mikäli se on esimerkiksi pienen lapsimäärän kannalta mielekästä ja tarkoituksenmukaista, mutta nämä tulee eritellä kielisuunnitelmassa

- Ryhmien pidempiaikainen ja suunniteltu yhdistäminen (esim. vuosilomien aikana) tulee aina ilmoittaa Saamelaiskäräjille
- Akuuteissa ja lyhytaikaisissa poissaoloissa (esim. sairastapaukset) tulee ensisijaisesti aina pyrkiä löytämään molempiin ryhmiin oma sijainen.

Saamelaiskäräjien kielipesäohjaajan tehtäviin kuuluu kielipesien pedagoginen ohjaus ja tukeminen. Kun kielipesäryhmä toimii osittain tai kokonaan suomenkielisen ryhmän kanssa samoissa tiloissa, on erityisen tärkeää, että kieliympäristön ylläpitoon kiinnitetään erityistä huomioita kaikissa päivittäisissä toiminnoissa.

8. Kielipesä kokonaan tai osittain samoissa tiloissa saamea äidinkielenään puhuvien lasten ryhmän kanssa

Kielipesä ja saamea äidinkielenään puhuville lapsille tarkoitettu ryhmä voivat toimia joko kokonaan tai osittain yhteisissä tiloissa ja toiminnan järjestäjä voi hakea sekä kulttuuri- ja kielipesätoimintaan että saamenkielisten lasten varhaiskasvatukseen suunnattua valtionavustusta. Molempien valtionavustusten hakeminen ja saaminen edellyttää seuraavien linjausten noudattamista:

- Ryhmät ja niiden työntekijät tulee erottaa toisistaan hallinnollisesti, eli ryhmille tulee olla osoitettuna omat varhaiskasvatuspaikat ja henkilöstö suhteutettuna paikkalukuun
- Työvuorojen yhteissuunnittelu ryhmien välillä on mahdollista (esimerkiksi aamu- ja iltavuorot, taukojen ja palaverien mahdollistaminen). Oman ryhmän henkilöstön työvuorot tulee kuitenkin lähtökohtaisesti suunnitella siten, että henkilöstö on oman ryhmän lasten kanssa yhtä aikaa paikalla
- Ryhmien toiminnan pidempiaikainen ja suunniteltu (ei siis esimerkiksi äkillisestä sairastapauksesta johtuva tai yhteinen retkipäivä, vaan esimerkiksi kesälomien ajaksi yhdistetty toiminta) yhdistäminen tulee ilmoittaa Saamelaiskäräjille. Mikäli yhdistäminen on 1) perusteltua 2) väliaikaista 3) ilmoitettu asianmukaisesti etukäteen, voi saada molempia valtionavustuksia myös yhdistämisen ajalta
- Ryhmien koolle ei ole rajoituksia, voi siis olla esimerkiksi 2 lapsen kielipesäryhmä ja 6 lapsen äidinkielenen ryhmä samoissa tiloissa, kunhan näille 2 lapselle on erillinen työntekijä.

Mikäli kielipesä toimii toisen saamenkielisen ryhmän kanssa samoissa tiloissa, erillistä kielisuunnitelmaa ei vaadita, mutta valtionavustusta hakiessa tulee selvittää kielipesän ja saamea äidinkielenään puhuvien lasten ryhmän paikkaluvut ja henkilöstön mahdollinen työvuorojen yhteissuunnittelu. Saamelaiskäräjät voi tarvittaessa pyytää lisäselvityksiä ryhmien välisestä yhteistyöstä.

9. Valtionavustuksen summan määräytyminen

Valtionavustuksen summa määräytyy lapsiryhmän koon perusteella. Lapsiryhmäksi luetaan ne lapset, joille on myönnetty kielipesäpaikka ja joiden äidinkieli ei ole saame.

Valtionavustusta myönnetään portaittain seuraavasti

- 1-5 lapsen ryhmä / koltansaamenkielinen ryhmä koosta riippumatta
- 6-12 lapsen ryhmä
- Yli 12 lapsen ryhmä.

Saamelaiskäräjät on nostanut vaalikauden 2025-2027 toimintaohjelmassaan koltansaamen kielen kielenelvytystoimet korkeaksi prioriteetiksi. Kulttuuri- ja kielipesätoiminta on erittäin olennainen osa kielenelvytystä, ja sen turvaaminen on elintärkeää koltansaamen kielen kielenelvytykselle ja kulttuurin siirtämiselle. Tästä syystä koltansaamenkieliset kielipesäryhmät saavat koosta riippumatta korkeinta mahdollista valtionavustusta.

Valtionavustuksen kokonaissummasta vähennetään kulttuuri- ja kielipesätoiminnan koordinaatioon varattava osuus, jonka jälkeen jäävä valtionavustus jaetaan lapsimäärän mukaisesti. Lapsikohtainen valtionavustus jaetaan kertoimilla seuraavasti:

- 1-5 lapsen ryhmä / koltansaamenkielinen ryhmä koosta riippumatta lapsimäärä x 1,2-kertainen lapsikohtainen valtionavustus
- 6-12 lapsen ryhmä lapsimäärä x lapsikohtainen valtionavustus
- yli 12 lapsen ryhmä lapsimäärä x 0,8-kertainen lapsikohtainen valtionavustus.

Valtionavustus voi kuitenkin olla enintään 85% yksikön kokonaiskustannuksista. Mikäli lapsimäärän perusteella jaettava valtionavustus ylittää 85% yksikön kokonaiskustannuksista, tasataan valtionavustuksen määrää, ja ylijäävä valtionavustus jaetaan muille yksiköille siten, että valtionavustuksen prosenttiosuudet kokonaiskustannuksista olisivat kaikilla yksiköillä mahdollisimman samalla tasolla. Toimintavuoden aikana tulevat muutokset lapsimäärässä on ilmoitettava Saamelaiskäräjille syyskuun loppuun mennessä.

10. Valtionavustuksen käyttö

Saaja ei saa luovuttaa avustusta tai osaa siitä toisen tahon käyttöön. Avustus tulee käyttää avustuksen myöntämismuodon aikana lasten saamen kielen ja kulttuurin oppimista ja ymmärtämistä vahvistavaan toimintaan.

Valtionavustusta voi käyttää kielipesätoiminnan järjestämisestä aiheutuneisiin välittömiin kustannuksiin. Hyväksyttäväksi menoiksi katsotaan avustettavan kohteen kannalta tarpeelliset, määrältään kohtuulliset menot. Valtionavustukseen oikeuttaviksi kustannuksiksi on määritelty

- henkilöstömenot sivukuluineen,
- kiinteistömenot,
- ruokakulut,

- pankki-, posti-, it- ja telepalveluista aiheutuvat kulut,
- matkakulut,
- saamelaiskulttuurinmukaiset käsityö-, askartelu- ja leikkivälinekulut,
- lasten hoitoon liittyvät tarvikekulut,
- opetukseen liittyvät hankintakulut (esim. kielipesätoimintaa edistävä kirjallisuus),
- saamen kieltä ja kulttuuria tukevan toiminnan kulut (esim. retket, kulttuuri),
- asiantuntijapalveluista aiheutuvat kulut (esim. resurssihenkilöiden käyttö),
- tiedottamisesta aiheutuneet kulut,
- lakisääteiset työterveyshuollon kulut,
- hallintokulut.

Matkakuluihin ei hyväksytä kuluja, jotka johtuvat lapsen siirtymisestä toiseen hoitopaikkaan.

11. Maksatus

Opetus- ja kulttuuriministeriö maksaa avustuksen Saamelaiskäräjille, kun päätös avustuksen myöntämisestä on tehty. Valtionavustus maksetaan toiminnan järjestäjille kolmessa erässä. Ensimmäinen erä, 1/3 valtionavustuksesta, maksetaan, kun sopimukset kulttuuri- ja kielipesätoiminnan järjestämisestä on allekirjoitettu. Toinen erä, 1/3 valtionavustuksesta, maksetaan 1.9. Kolmas erä, 1/3 valtionavustuksesta, maksetaan, kun toiminnan järjestäjä on toimittanut selvityksen valtionavustuksen käytöstä Saamelaiskäräjille ja Saamen kielineuvosto on hyväksynyt kulttuuri- ja kielipesätoiminnan valtionavustusselvityksen ja kolmannet maksuerät. Valtionavustuksen määrää voidaan tarvittaessa Saamen kielineuvoston päätöksellä korjata viimeisen maksuerän yhteydessä. Saamen kielineuvostolla on myös oikeus pyytää toiminnan järjestäjältä lisäselvityksiä tarvittaessa.

Mikäli palvelunjärjestäjä on keskeyttänyt tai jättänyt käynnistämättä sovittua toimintoa, tulee tästä ilmoittaa Saamelaiskäräjille seitsemän (7) päivän kuluessa kirjallisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi Saamelaiskäräjien hakemuksesta erityisestä syystä muuttaa avustuksen käyttötarkoitusta ja -aikaa sekä ehtoja. Tätä koskeva hakemus on tehtävä siten, että päätös voidaan tehdä ennen avustuksen käyttöajan päättymistä.

Ilmeisen perusteetta tai virheellisesti saatu valtionavustus, jota ei voida käyttää tarkoitukseensa, on palautettava välittömästi Saamelaiskäräjille.

Maksettu avustus voidaan Saamelaiskäräjien päätöksellä määrätä palautettavaksi tai takaisin perittäväksi, jos avustuksen saaja on

- käyttänyt avustuksen olennaisesti muuhun tarkoitukseen kuin se on myönnetty,
- antanut Saamelaiskäräjille väärän tai harhaanjohtavan tiedon, joka on vaikuttanut avustuksen saantiin, määrään tai ehtoihin, tai salannut sellaisen seikan,
- luovuttanut avustuksen tai osan siitä toiselle.

Saamelaiskäräjät seuraa toimintavuoden aikana valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Saamelaiskäräjien kielipesätoiminnasta vastaava virkamies pitää säännöllisesti yhteyttä kielipesiin ja tarpeen mukaan osallistuu kielipesien palavereihin ja vanhempainiltoihin. Lisäksi jokaisen kunnan kanssa järjestetään kesäkuussa puolivuotiskokous.

12. Valtionavustuksen käyttöselvitys

Avustuksen saaja toimittaa Saamelaiskäräjille kirjallisen selostuksen avustuksen perusteena olleen toiminnan toteutumisesta. Selvityslomake täytetään ja palautetaan sähköisesti Visma Sign-järjestelmän kautta. Jokaisesta kielipesästä tulee tehdä erillinen selvitys, koska valtionavustus jaetaan ryhmäkohtaisesti. Valtionavustusselvityksen liitteeksi vaaditaan pääkirja, tuloslaskelma sekä dokumentti lapsimäärästä kuluvana vuonna sekä muut erikseen nimetyt liitteet.

Kielipesien todelliset hoito- eli läsnäolopäivät ilmoitetaan 31.12. toteutuneen mukaan koko vuodelta eli huoltajilta laskutettujen hoitopäivien määrä vuoden ajalta.

Saamelaiskäräjät laatii vuosittain selvityksen valtionavustuksen käytöstä valtionapuviranomaiselle. Selvitykseen tulee sisältyä:

- raportti siitä miten avustuksen perusteena ollut toiminta on toteutunut, miten avustus on jakautunut eri toimintojen kesken ja miten toiminnot ovat edistäneet niitä tavoitteita, mihin sitä on haettu,
- saajan tai kuntien toiminnasta tai hankkeen saamien tulojen tai muiden tukien peruste ja määrä.

Saamelaiskäräjät on valtionavustuksen saajana täysimääräisesti vastuussa valtiolle valtionavustuksen oikeasta käytöstä.